

УКРАЇНСЬКЕ ГРОМАДСЬКЕ СЛОВО

UKRAINIAN COMMUNITY WORD

P. O. BOX 103, BROOKLYN 25, N. Y., U. S. A.

НЕЗАЛЕЖНИЙ ОРГАН УКРАЇНСЬКОЇ СУВЕРЕНО-СОБОРИЦЬКОЇ, ТРУДОВО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ
І РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ ДУМКИ.

ВИХОДИТЬ МІСЯЧНО

Видає: Українська Громада імени Микити Шаповала в ЗДА. Редагує: С. Зеркаль і П. Марченко.

Всі листування і пересилання грошових внесків просимо засилати тільки на подану адресу.

Передрук статтів або їх частин дозволяється, але тільки з зазначенням джерела.

Статті: підписані власним прізвищем автора, не завжди висловлюють погляди чи становище редакції, і за них відповідають самі автори.

За надіслані до вміщення в журнали статтів, поезії, наукові праці то-що, редакція не виплачує авторам ніяких гонорарів і не вступає з приводу цього в ніяке листування.

Редакція застерігає собі право скорочувати надіслані матеріали і правити мову. Редакція не вступає в ніяке листування з авторами з приводу цього. Незамовлені і не використані матеріали звертаються лише тоді, коли автор матеріалів визначно це собі застеріг і коли долучив заадресовану до себе коверту з відповіною поштовою оплатою.

Рік III.

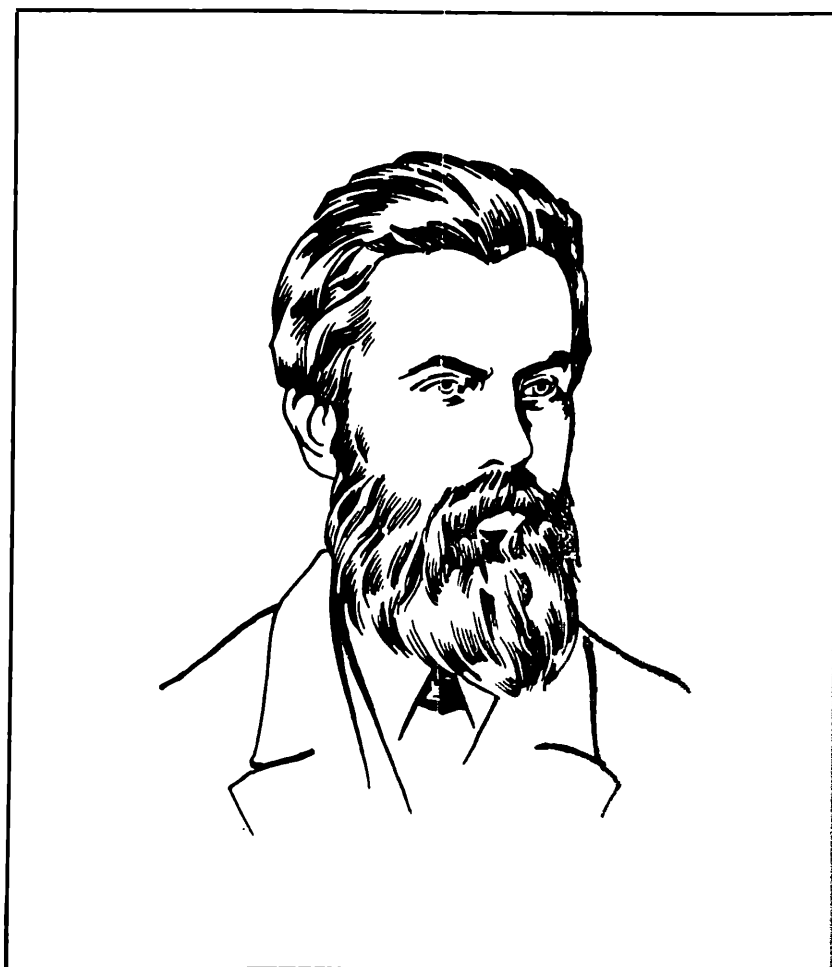
Новий Йорк, Вересень 1955 р.

Чис.9 /33/.

З М І С Т :

1. М.П.Драгоманов:	Віра й громадські справи.....	Сторін.	187.
2. С.Пронівський:	Михайло Павлик.....	"	190.
3. Загальна Рада:	День праці та Американський робітник.....	"	193.
4. "Оборона":	Заробітна плата і ціни.....	"	194.
5. С.Зеркаль:	Минулість і майбутність України/Проблема землі і влади/	"	195.
6. П.Марченко:	Боротьба за Пихею.....	"	201.
7. А.Ходоровський:	До сонця.. ..	"	204.
8. В.Челак:	Наші гравці.....	"	205.
9. С.Зеркаль:	Чи правдиво добродій редактор Матвій Стахів інформує	"	205.
10.С.Хмелівський:	"Єдиний Український Пан".....	"	210.
II. Редакція:	Оголошення.....	"	210.

ВП. Передплатники, які не внесли передплати: просимо заолати передплату негайно. Не очікуйте нашого рахунку, не робіть нам зайвих видатків. Дякуємо! Редакція і Адмін.



Михайло Драгоманів

*Народився 19 вересня 1841 р. в м. Гадячі на Полтавщині, України.
Помер 21 червня 1895 р. як емігрант в м. Софія, Болгарія.*

*Професор університету в Софії, письменник, політичний діяч.
творець визвольної програми українського народу --
ідеолог Нової Трудової України.*

М И Х А Й Л О П Е Т Р О В И Ч Д Р А Г О М А Н І В .

19.IX.ст.1841 - 20.VI. 1895 - 19.IX.1955.

В цьому році поминуло 114 років з дня народження і 60 років з дня смерті великого ученого емігранта Ійхайла Петровича Драгоманіва.

Перед 70 - 50 роками, та ще й тепер, малий своєю чисельністю прошарок української інтелігенції /унітські мітрополіти, єпископи, священиство і кастова інтелігенція/ в західній частині Української Землі, провадив і провадить шалену боротьбу проти ідейної праці на користь українського трудового народу Со-борно поневоленої України.

Скільки було неправди в закидах уніятського клерикалізму і кастової інтелігенції проти М.Драгоманіва, читач сам переконається з брошури М.Драгоманіва, що нижче передруковуємо в цілості, під назвою: "Віра й громадські справи".

Редакція.

"Противники всяких поступових домагань виступають між іншим з тим, що" поступ одій - має у народа віру в Бога". Треба цю справу пояснити.

Правда, що є багато таких людей, котрі зовсім інакше думають про світ та Бога, про душу та тіло, про церковні справи, ніж як навчають римокатолицькі або православні попи. А є й такі, що зовсім не покладаються ні на яку примусову науку, хоч би вона покликувалась і на саме Євангеліє, а до всього силкуються доходити вільним розумом та пробєю. Тільки цього не можна їм брати за зло, бо на то у чоловіка і є розум, щоб думати, досліджувати всього. Поки дійдуть люди до правди, не раз помиляться, а все таки вкінці дійдуть, і буде то^{на} користь усім.

Возьмім наприклад хороби. Колись усі думали, що хороби насилаться людям або дру-гими людьми, або богами - і проти хвороб уживали не ліків, а шептання, молитов, або святої води, оливи, то-що; хто думав інакше, той уважався за поганого безбожника, - аж в кінці подоходили вчені люди до того, що хоч про деякі хороби докладно знають, з чого вони і чим їх лічити. Так воно робиться і з другими справами, в котрих учені люди не складаються на примусові думки, хоч би ті думки виходили і з церковних книг, а вільним розумом і пробєю доходять до правди, котра обертається на користь людям.

А до того треба знати, що думки людей про віру власне не мусять належати до громадських справ. Громада не може домагатися, щоб усі люди мали однакові думки про віру. Тепер навіть у нас нема такого села, де б не було ріжновірців: християн різних обрядів, або й жидів. А коли поглянемо на ширший світ, то побачимо, що ріжновірства там ще більше в однім нашім народі, українським, є і так звані католики восточного обряду /мова про уніятів.Редакція/, й католики латинського обряду, й люди греко-восточної церкви /мова про православних.Ред./, от як на Буковині, де ту церкву звуть волоською, та в російській Україні; та окрім того є серед українців і так звані протестанти - що обходяться без попів, от як деякі на угорській Русі, або в російській Україні братчики, котрих начальство зве штундарями. Окрім того окрізо в нашій землі є жида, а по ширшій світі магометани і люди других церков та вір.

Колись то і найрозумніші люди думали, що треба добиватись до того, щоб усі люди мали однакову віру, а для того треба карати і нищити тих, що мають не такі думки про віру, яких держиться громада та її попи. Ось старі жидівські попи /рабини.Ред./, напр., поклали були закон, щоб усякого такого, що держиться іншої віри, - вбивати. В жидівських законах, котрі і тепер стоять у Біблії як слово божє, говориться про те, щоб вибити всіх людей, котрі жили в землі, куди увійшли жида, і котрі не поклонялись жидівському богові, а також щоб вбивати всіх людей і навіть товар у тім місті, де б завелась нова віра, а місто спалити. Після таких законів жидівські попи засудили на смерть і Ісуса Христа і багато його учеників. Подібні закони видавали проти перших християн і цісарі римські, як у їх країні зайшла віра християнська і люди стали відпадати від старої римської віри. Тоді християнські учетелі отали казати, що громаді

--- "Х) М. Драгоманова, ---

та начальству .. нема діла до того, хто якої віри: аби чоловік сповняв громадські обов'язки, платив податки, служив у війську, - того й досить для громади і для начальства, - а як він вірує, то справа, котра належить до його совісті, до його стосунків з Богом, що Бог не може бажати, щоб кого силою приведено до нього і навіть ображається тим.

Довго таки наборолось усяккі попи старих вір і римське начальство, щоб викоринити християнську віру, але даремно; число християн усе росло, - і якці царь Константин видав закон, щоб усякому, в тім числі й християнам, вільно було держатись такої віри, якої хоче. Так увільнились від переслідування християне. Але скоро їм мало стало волі, і коли, по Константині, і цісарі стали християнами, попи християнські забажали, щоб в державі християнській заведений був старий жидівський закон, після которого колись мучено самих християн, єпископи християнські стали намовляти цісарів, щоб вони заборонили усякі віри, окрім християнської, та ще такої, яку викладають єпископи на своїх соборах. Тоді стали уряди християнські руйнувати церкви старих вір та бити їх прихильників. Алеж і християне не однаково думали про такі річі, котрих навчали єпископи, як то, що Бог один і потрійний, що Ісус Христос рівночасно і Бог і людина, про то, чи годиться молитись до образів, чи ні, і т.и. Та й на соборах самі єпископи не однаково постановляли. З того виходили спори між християнами: - одні християне називали других е р е т и к а м и о х и з м а т и к а м и і проклинали одні других, і кожда сторона тільки себе уважала за п р а в о в і р н и х, або п р а в о с л а в н и х. Як цісарем став прихильник якої сторони, то думки її становились обов'язковими для всіх, а християн других думок мучено. Деколи один і той самий цісар за життя переміняв думки, то перемінялись і примуси й карання. Ніколи поганські уряди не мучили так християн, як мучили християне одні других.

Магометова віра в основі своєї подібна до жидівської та християнської, - тільки простіша, /визнає одного Бога, без трійці, не знає образів святих, - менше має приписів про Іду і т.и., ніж жидівська віра/, - а до того спершу Магомет признавав повну волю і рівність для християн і жидів, хоч згодом став і він силою притягати людей до своєї віри. Та все таки в магометанській державі була признана воля для всіх громад християнських та жидівських, тільки що магометане уважались за єдиних п р а в о в і р н и х і тільки самі одні мали права державні: до уряду, до війська, платили менші податки і т.и. Через се все багато християн, котрим остогидля бійка за віру, спершу радо приймали магометанський уряд, а далше багато їх перейшло і до віри Магометової. Тільки-ж і по магометанських державах остались християне і позаяк вони не уважались за низчих, ніж магометане, то вони тим ображаються і сприяють тепер порогам тих держав. Так і магометанський уряд, як колись грецький християнський, не міг добитись, щоб знизити різницю в думках про віру, а нерівність права між тими, що уважались за правовірних і неправовірних, доводить магометанські держави до того самого, що ослабило державу грецьку християнську, - то є до ненависти неправовірних проти держави.

В західній, л а т и н с ь к і й половині християнського світу спершу було менше розвинене письменство і через те люди менше пдумувались в церковну науку і уряд, як колись грецький християнський, не міг добитись, щоб знизити різницю, менше вироблялося незгідних з наукою єпископів думок про віру, ніж у восточній грецькій половині. Тільки-ж з часом різниця в думках сих стала зростати й серед християн латинської, чи р и м с ь к о ї церкви. По троку виробилися тут думки, котрі тепер зовуть е в а н г е л и ц ь к и м и, - то є, що людина, щоб спасти свою душу, мусить слухати тільки того, що навчає євангеліє, читати євангелію просто самому і розуміти, як Бог на душу покладає. Єпископи та папи карали огнем людей, котрі так начали, свіцькі уряди за проводом пап пустошили цілі країни, де такі думки ширились дуже між людом, ось напр., полуднева Франція, або чеська земля в австрійським царстві, - все таки знизити таких думок не могли. Триста років тому назад стала в землях латинської віри велика з м і н а, або по латинськи р е ф о р м а ц і я: цілі країни, як половина Німеччина та Гейцарія, Англія, багато людей у Франції, Австрії, Польщі і т. інших наклонились до думок більше або менше подібних до євангелицьких, відпали від римської і склали собі

осібні церковні громади. Звуть ті громади, протестантами, бо батьки їх колись протестували проти примусу слухати римської церкви, що видав був цісарський німецький уряд.

Довго уряди, що слухали римських пап, боролися з протестантами, палили їх, мучили, воювали. Протестанти й собі як де була їх більшість, були прихильників римської церкви й папи, котрого вважали за антихриста. Та все таки ні в цілім світі, що колись належав до латинської церкви, ні в поодинокіх країнах уряди не добилися того, щоб зникнути різниця в думках про віру і створити однаковість чи то римську, чи то протестанську. Розказують, що цісар Кароль V, за котрого сильно вибухнув в Німеччині, за проводом Лютра, протестанський рух і котрий багато набив і намутив протестантів, під кінець свого життя любовався в годинниках, мав їх багато і все хотів довести до того, щоб стрілки в усіх годинниках показували однаково, мінута в мінуту, і ніяк того не міг добитися. "От воно як, сказав одного разу цісар Кароль, а я ж то хотів, щоб люди однаково думали!"

По довгих суперечках та війнах з powodu віри, що піднялася по християнським світі, коли повстав протестанський рух, розумніші та ліпші люди різних вір додумалися до того, що всякий й примус в правах віри є річ погана і шкідлива для самої віри і що різниця в думках людських виходить з самої природи людей і не тільки не шкодить людям, а служить їм до того, щоб доходити до правди та випередити одно другого наукою та добротою. Відповідно до таких думок розумні люди різних вір стали навчати, що громада й кожна людина мусить пошукати кожній людині волю думати про віру та й про все на світі, як їй розум схоче, а домагатися тільки, щоб ніхто другому не робив легкого та щоб всякий сповняв спільні громадські, світські обов'язки.

Після таких думок тепер владжено більше або менше церковне життя в усіх просвічених державах, найбільше проведено в життя такі думки в Сполучених Державах Північної Америки, куди тепер мандрують і наші люди. Там державний уряд зовсім не мішається до справи віри, то є не тільки кожному воля держатися такої віри, якої він хоче, належати до якої церкви, чи не належати ні до якої, але державний чи громадський уряд і не дає грошей ні на яких попів - їх удержують ті, що до них признаються, а в школах державних чи громадських всі діти записуються на світську науку, а церковної науки дітей навчають особно, коли того хотять батьки. Такі порядки звуться розділ церкви від держави.

І в наших, європейських державах діло йде до таких самих порядків. Сього домагаються скрізь радикали /Радикалами звуться люди, котрі думають і добиваються аби погані порядки були зовсім змінені на кращі, справедливі. В Галичині від 1890 року існувала політична партія, яка називалася "Русько-Українська Радикальна Партія", котрих багато тепер скрізь. Але вже тепер у всіх просвічених державах в Європі старий примус до віри державної зломано. В австрійській державі напр. закон дає волю кожному належати до якої схоче віри, чи церкви, або не належати ні до якої, записати ся безцерковником /безконфесійним/. В конституції австрійській написано, що належність до якої церкви не має ваги на громадське чи державне право людини.

Отже, хтоби став докоряти чи радикалам, чи кому іншому, його думками про віру, той тільки збиває шкідливу колотнечу між людьми, заборонену навіть законами. Розуміється, кожний може стояти за своєю вірою, змагати словом чи писемом перетягати до неї людей, але се він повинен робити особно від громадських справ і зборів, на котрих можна говорити тільки про справи спільні для людей усяких думок про віру, то є про справи світські: податки, військо, дороги, господарство і т.д.

В більше просвічених сторонах так роблять навіть найбільші прихильники церковних думок. Се тільки у нас непросвічені люди думають, що вони мусять опиратися радикалам, а в других сторонах то до радикалів належать і люди і навіть єпископи римської церкви і виступають за радикальними думками про громадські справи спільно з протестантами і навіть людьми, котрі не хотять належати ні до якої церкви. Так в Ірландії є велике

радикальне Товариство земельне, котре змагає до того, щоб уся земля належала до хліборобів, і в тім товаристві беруть участь латинські попи поруч із протестантами. Так у Швейцарії є Робітничка Спілка, до котрої належать робітники всієї держави, латиняне, протестанти й безцерковники. Спілка та прямує до такого упорядкування фабрик, якого бажать соціалісти. Недавно в швейцарській державній раді було постановлено пораяти всім урядам, щоб видали однакові закони на користь робітникам про працю на фабриках, і підняли сю справу в швейцарській раді державній два послы, один найгарячіший римський католик, а другий безцерковний професор. В Англії помер римсько-католицький єпископ Манінг, котрий був кардиналом, то є найвищим церковним достоїнством, що вибирають з поміж себе папу. Так той Манінг був радикалом, обставав за робітниками враз із соціалістами, домагався, щоб кожній людині була забезпечена праця і прожиток, щоб робітники не працювали на фабриках більше, ніж десять годин на день, а в копальнях то не більше як вісім годин /це було перед 60 - 70 роками. Ред./. Кілька років тому назад, коли робітники в англійській столиці Лондоні справляли велику процесію і віче, де домагалися закону про про восьми годинну працю, то несли портрет кардинала Манінга поряд з портретом зведеного соціаліста Кароля Маркса, котрий з роду був жид, відтак належав до зовсім безцерковних вільнодумців.

Так то по просвічених сторонах люди вже знають, що віра о а н а по собі, а громадські справи о а м и по собі, що кожний може думати про віру, як хоче, а в громадських справах люди всяких думок про віру можуть виступати опільно. Пора се знати і у нас.

М. Драгоманів.

♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

М И Х А Й Л О П А В Л И К .

17 вересня 1853 - 26 січня 1915 - 17 вересня 1955.

В цьому році минуло 102 роки від народження і 40 років від смерті Михайла П а в л и к а .

Великий український нарід в минулому мав багато визначних патріотів, зокрема національно-політичних діячів. Одних українська кастова інтелігенція знає і згадує їх відповідними пошанами і святами з кадилками і кропильцями, про других - з якихось причин "забуто". До тих "забутих" належить і наш Михайло Павлик, якого не забув і не забуде трудовий нарід України, який шанує як свого невтомого працівника на народній ниві.

Михайло Павлик належить до учнів і послідовників ідей і праці нашого великого емігранта і вченого Михайла Драгоманова, цей вони перші: М. Драгоманів, М. Павлик, І. Франко, О. Терлецький, В. Скрипович і інші дали рішучий спротив чужим наїзникам на Україні і своїм зденационалізованим дітям-поміщикам, римо-кат., уніятському і московському православ'ю та здекласованій міщанській інтелігенції українській, та дали перший програм національного і соціального визволення України.

Ця стаття розповість коротенько депо про Михайла Павлика.

Михайло Павлик народився в Західній частині України /Галичині/ в небагатій селянській родині 17 вересня 1853 року. З тяжким трудом, з моментів матеріального характеру, закінчив народню школу, гімназію і університет /філософський відділ/. Набувши високої освіти міг, як і всі його товариші по школах, забути про свій суспільний /селянський/ стан і піти в "пани" або хоч у підпани, належати до відомої тоді в Галичині інтелігентської касты, яка набула тут найдопше затрипалася, ніж де інде. Мав би кар'єру в службі і добре матеріальне забезпечення.

Михайло Павлик цим шляхом не пішов, він зістався вірним аж до смерти своєму

бідному селянському стані, він прийняв на себе добровільно і свідомо тяжкості боротьби за кращу долю українського працюючого людю, став ідейним і практичним модерним робітником і провідником. М.П. бачив як використовували трудовий народ, який хоч і був формально вільний від кріпацької неволі, але фактично оставався й надалі в тій неволі. Селянство і робітництво перебували в тяжкій і мало платеній праці, їх і надалі експлуатовано.

В свідомості М.Павлика зродився протест проти соціальної і національної кривди, він бачив як його рідні родичі і сусіди близькі й далекі, в цілій Галичині, від зорі до зорі змушені працювати на фільварках дідичів, орендарів, крамарів, на мійську інтелегенцію та священство, на державні, мійські і ще якісь податки, щоб тільки вдержати при житті свою в півголоді, холоді і часто хворобі родину. Вівсяний хліб, мамалига, картопля, сироватка, кисла капуста з огірками /часто навіть без омащення/, інколи якась рибица а мясо тільки на свята, так харчувався селянин і робітник працюючи тяжко на землі чи при станку. М.Павлик до такої несправедливості не міг зістатися байдужим.

Наслідом нагода сприяла М.П. познайомитися з великим українським ученим емігрантом Михайлом Драгомановим в 1876 році, коли М.Драгоманів їдучи до Відня на короткий час зупинився у Львові. Кореспондентично М.П. познайомився з М.Драгомановим ще раніш, тепер познайомився особисто. На М.Павлика М.Драгоманів як вчений /панського походження/ що став в оборону покривдженого українського працюючого людю, зробив надзвичайно мило і позитивне враження, яке в його не поминуло на все життя і він зістався вірним М.Д. аж до смерті. Це знайомство надихнуло бажанням і вірою М.Павлика, що його селянська думка не осамітнена, що так думають і деякі вчені, як М.Драгоманів і інші.

По кількарітній співпраці з М.Драгомановим, і перебуваючи в Женеві від січня 1879 до 12 лютого 1881 року, М.Драгоманів, М.Павлик і С.Подольський спільно тут виробили перший програм соціалістичної партії української, який видали друком 1 вересня 1880 року, підписаний М.Драгомановим, М.Павликом і С.Подольським.

О 10 років пізніше, а саме 1890 року, цей програм послужив матеріалом і був використаний для організації першої політичної партії в Галичині, під назвою "Русько - Української Радикальної Партії", основниками якої були Михайло Павлик, Іван Франко, Омельян Терлецький, Осип Навроцький і інші.

"Нова і досі на галицькому ґрунті невидана річ, чисто політична організація покляла в основу своєї ідеології не наслідування готових, німецьких, соціалістичних програм, які в цей час зачинали свій побідний похід по Східній Європі, а охорону потреб катих українських людей: оборону селян від ляхварів, вижискувачів, панів, поміщиків-дідичів і робітників від їх роботодавців. Радикали /Павлик, Франко і інші/ вчили селян не надіятися на свою інтелігенцію, тільки на свої власні сили". /Карло Коберський: "Українське народництво по обох боках Збруча". Львів 1924, ст.20/.

За цю любов, ідею і працю для свого трудового народу М.Павлик разом з Іваном Франком і товаришами понесли найбільші кари судові - тюремні, моральні наруш і утиснення та матеріальні недостатки. Але М.Павлик всецільно і достойно переніс, не зловив свого хребта, не пішов до "каносси", не зрадив свого селянського стану і остався йому вірним, перенісши всі знущання, поневіряння, матеріальні злидні і моральні утиснення від своєї української народовецької, завзвато-кастової інтелігенції.

М.Павлик поглиблював свою політично-суспільну роботу, був також чинним публіцистом і вченим. Його сучасники дивувалися, як в такому слабкому і тендітному тілі жив титан сили, волі і енергії до праці, яку він на себе брав і виконував, щоб разом з тими перенести всі знущання урядової цісарської судової адміністрації і кляки своєї української клерикально - народовецької інтелігенції /касти/, а при тому всею організував, писав, редагував книжки, журнали і газети томо.

М.Павлик найменше дбав про себе, про своє матеріальне збагачення або забезпечення, тому він свої останні роки прожив і помер в біді і нужді, під окупацією російської армії 26 січня 1915 року у Львові, де й похоронений під ескортом російської армії на Личаківському цвинтарі, проживши 62 роки тяжкого трудового ідейного але почесного життя.

Відношення до М.Павлика т.зв. народовецької інтелігенції, які тоді були панамі в Науковім Товаристві ім.Шевченка у Львові, найкраще характеризує приклад їх цинізму і аморальности до М.Павлика, як дійсного члена НТШ, іменованого в 1900 році:

"В рр. 1897 - 1904 був Павлик бібліотекарем "Наукового Товариства ім.Шевченка у Львові. Недуга і неприхильне відношення до нього частини відділу Т-ва спричинили, що він 1905 р. уступив з свого становища, позбавляючи себе таким чином постійного заробітку, який мав у Товаристві"...

"Яко найревніший і найбільш неприхильний з однодумців Драгоманова Павлик найважче зазнав на собі негативного відношення громадянства до Драгоманова та його ідей; се відношення протягом довгих років було просто громадський бойкотом.

Попытувши моральний бік справи, мало се для Павлика важкі матеріальні наслідки. Літературний заробіток у ті часи був загально дуже важкий, а тут ще й важко, майже неможливо було його знайти. Доводилося хапатися за всяку чорну роботу, перебиватися коректою /напр. один час в дешнику "Кур'єр Львовський" за 40 кор. у місяць/ і вічно голодувати.

Слабе з природи здоров'я Павлика не видержало довго такого стану і в 45 літ життя він був уже слабосильним старцем. Його далі, то й сил уже не ставало на ніяку роботу. Не маючи при своїх слабих силах відповісти своїм обов'язкам бібліотекаря "Наукового Товариства ім.Шевченка"/відділ не хотів піти йому назустріч і облекшити його праці/, він мусів кинути сей останній постійний заробіток.

Коли на загальних зборах Товариства в 1905 р. вирішувалася справа, чи з огляду на його громадські заслуги та його слабе здоров'я не признати-б йому емеритури, більшість зборів поставилася до сього неприхильно, а один член Товариства сказав ось що:

"Кожда людина повинна перше всього подбати про себе. Коли Павлик сього не зробив і тепер не має на старість ніякого забезпечення, то се його вина. Коли-ж тут поклепуються на громадські заслуги Павлика, то нехай громада його удержує. Нехай Павлик піде від хати до хати, то всюди дістане трохи страви. В мене також".

Так говорила людина, що в молодості зоставалася також під впливом радикальних ідей /іх ин. яко студент університету прожовляла на повільній обході Драгоманова/, людина з докторським дипломом і науковими аспіраціями, яка з часом зайняла одно з найвищих урядових становищ, словом людина, що зачисляється до друкової еліти серед громадянства. Не наводжу імені сей людини, тільки подаю її характеристику, - бо я певний, що вона тільки мала відвагу сказати те, що багато інших думало. Оже не іля, а те, що серед нашого громадянства можливе таке відношення до людей, які за громадською службою забули "перше всього подбати про себе".

Се "забодання" відчував Павлик на старі літа шораз важче. В останніх роках гурток людей старався що місяця зібрати для нього якусь суму. Але як се важко було! Понад яких 100 кор. збірка мало коли доходила. А тім часом в одній радикальній партії були вже люди, що могли-б були взяти на себе удержання Павлика на старі літа, - не говорячи вже про загаль громадянства"... /Др.Михайло Лозинський: "Михайло Павлик. Його життя і діяльність". Відень 1917, стор. 18, 21-22/.

В Радикальній Партії, як і в кожній іншій політичній партії, було дуже мало ідеалістів - творців, що за працею для добра загально не мали часу "перш всього подбати про себе", але були в більшості з провідників /а не маси/ такі же і нікчемні кар'єристи, що для свого матеріального збагачення цинізували цинізом і перфідністю, аби тільки під прикриттям партії досягнути свого матеріального добробуту і збагачення, були то безидейні фальшиві матеріалісти для власної мети, для власної наживи. Такими циніком, відлюдком і був якраз той "радикал", що з такою перфідністю заявився проти законного права Павлика, на соціально справедливу безпеку

Яка-ж тамала бути ганьба для Радикальної Партії, основоположником, ідеологом і творцем якої все життя своє був якраз Михайло Павлик. Асоціальні і безидейні егоїсти засіли в партії, щоб піститися на найбільш заслуженій людині для самої партії і трудового народу українського в Галичині. Від кожної тієї партії, рухові, інституції, організації

неннями цілою нашою нацією. Робітництво зробило націю сильнішою, багатшою, розвину-
ло торгівлю і добробут торгівців, промисловців, фермерів.

Протягом останніх років основні права робітництво дістало оборону та підтримку з боку закону. Право робітників об'єднуватись у робітничі кнії і через ці кнії підписувати контракти з працедавцями, виборюване протягом довгих років, тепер уже міцно вкоренилось. Кнії та промисловці навчилися співпрацювати, спільно опрацьовувати умови праці в атмосфері миру та взаємного розуміння. До тепер уже підписано близько 100.000 договорів з кніями, і тільки деякі з них, і то дуже рідко, оголошували страйки або припинення праці для відновлення своїх контрактів.

Протягом останніх 20 років число членів американських кнй зросло з 3,250.000 аж до 15-16 мільйонів. Число робітників, охоплених програмою пенсій та забезпечення завдяки колективним договорам зросло буквально з нуля до поважного числа в 9 мільйонів. Понад 42 мільйони робітників користуються платними відпустками. Пересічна тижнева платня за цей час зросла в доларах і центах більше як на 250 відсотків, а в розуміння реальної заробітної платні та купівельної спроможності - майже на 90 %.

Організоване робітництво зуміло також знайти нові і дуже ефективні забезпечення робітників на час безробіття. В червні дві великі автомобілеві фірми - Форд і Дженераль Моторс - погодились виплачувати з фірмових фондів "додаткову допомогу на безробіття" для робітників, звільнених під час застою в роботі. Обидві фірми погодились вкладати по 5 центів від робочої години до спеціального фонду, звідки і буде виплачуватись робітникам допомога. Сподіваються, що фонд Дженерал Моторс буде доведено до суми в 150 мільйонів, а Форд до 55 мільйонів доларів.

Незабаром такі самі вигоди, очевидно, будуть виявлені в промисловості сталевій, фермерському машинобудівництві, гумовій та електричній, а можливо і в залізничній та м'ясопакувальній. Є шанси, що нові умови праці даді поліпшити матеріальне становище американського робітника, збільшити соціальну відповідальність американського капіталізму двадцятого віку і запровадити до економіки ще один елемент стабільності.

Американців, що подорожують за кордоном, часто цілком серйозно запитують: "Чи справді американський робітник має свою долю в американському добробуті?" Питання це дуже важливе і варте відповідної відповіді.

Загальна Рада. І6.VIII.1955.

• • • • •

ЗАРОБІТНА ПЛАТА І ЦІНИ.

Можна читати у всіх газетах і вокиди можна чути, що як виробнича компанія при-
бавляє робітникам плати, то й мусить підвищити ціни свого товару. Бо й звідки ж візь-
ме грошей на прибавку? Тому, кажуть, через збільшувану робітникам плату мусить бути
все більша дорожнеча. Так всі кажуть, так плачуть і, здається, логічно, і так може
здаватися. Але так не є і очевидні факти ту логіку заперечують.

За останньою умовою з сталеварницьким книжком компанії прибавили своїм робітникам плати по 15 центів за годину. Зараз після того оголосили, що підносять ціну сталі, \$ 7.50 на тоні. Виходить і так всі розуміли, що сталь подорожчала через прибавку заробітної плати. Але в той сам час автомобільні компанії теж прибавили плати робітникам і - на диво - цін не підвищили, хоч мусять ще платити дорожче за потрібну для їх виробництва сталь.

Справа така, що від кількох місяців зростає попит на сталь і сталеварні компанії могли вже раніше підвищити ціни. Але якось не лицувало їм підвищувати "без причини". Сталі не купують люди для щоденного вжитку, а купують її інші капіталісти для свого виробництва. І вони знали би крик про загрибучість сталеварницьких капіталістів. А ось як прибавляли плати робітникам, то вже можуть підвищити ціни з чистим сумлінням і скласти винну на загрибучих робітників, що через них подорожчало.

А автомобільна промисловість перепродувала..., попит зменшився. Тому хоч "кошти робітників" зросли, ція підвищити не можуть, бо попит був би ще менший.

Заробітна плата не має ніякісного впливу на ціни./"Оборона", ч.2, 1955./

С.Зеркаль.

МИНУЛИСТЬ І МАЙБУТНІСТЬ УКРАЇНИ.Проблема землі і влади.

"З.Пропонувати своєму вищому представницькому органі - Центральній Українській Центральній Раді - в цій справі до Уряду більше не звертатись і негайно приступити до твердої організації краю в згоді з національними меншостями - це-то до фактичного переведення в життя підвалин автономного ладу, яке єдиним способом врятувати Україну і всю Росію від безладдя та загибелі. З'їзд з свого боку забезпечує найактивнішу рішучу піддержку Центральній Раді у всіх її заходах і кличе весь організований Український народ одностайно і неухильно виконувати всі її постанови"

/Павло Христак: Українська Революція. Замітки і матеріали. Том I, стор. 70/.

На закінчення З'їзд обрав "Українську Раду Виїскових Депутатів" і ввести її в склад Центральної Ради, доручивши їй боронити в Центральній Раді інтереси Українського трудового народу. До УРВДепутатів обрано 180 козаків і старшин.

Центральна Рада посилена цим З'їздом приступила до дальшої активнішої і відповідальної національної роботи. В останній день З'їзду Центральна Рада проголосила Перший Універсал 10/23 червня 1917 року.

ТРЕТІЙ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ З'ЇЗД відбувся в Києві в дня 2 - 12 листопада н.ст. 1917 року. На З'їзд прибуло коло 3.000 делегатів від фронту, флоти і запілля. Приналежність членів З'їзду по політичним партіям була така: УПСР - 2/3, УСДРП + УПСР + УПСФ + неспартійні 1/3 з загального числа З'їзду. Почесним головою З'їзду обрано професора Михайла Грушевського, голову Центральної Ради. До Президії покликані Лебединця /УПСР/, Шаула /УПСР/, Блонського /УПСР/, Скінара /УСДРП/, Іакарешка /УПСР/, Андрущенко /УПСР/ і Лорченко /Неспартійні./. На З'їзд запрошено, як гостей: румун, бельгійців і французів.

В цей самий час в Петрограді більшовики московські розпочали акцію проти Временного Правительства - Керенського.

При відкритті З'їзду відповідальні політичні репрезентанти українського організованого життя заявили свої думки, які послужили З'їздові як дороговказ їх праці. Голова Центральної Ради Михайло Грушевський вітаючи З'їзд сказав:

"...боротьба українського трудового люду за національне визволення закінчиться побідно, українське воєнство разом з Центральною Радою приотупили рішуче до творення Української Держави - Української Народньої Республіки..."

Представник Української Партії Соціалістів - Революціонерів М.Ковалевський, вітаючи З'їзд в імені своєї фракції сказав:

"Ви вже знаєте, товариші, що Генеральний Секретаріат віддано Тимчасовим Прави- тельством під суд і навіть Українській Центральній Раді воно загрожує розгоном. Проти нас збираються великі хмари, але від нас самих залежить, щоб з них пішов малий дощ! /Вигуки з місць: сором! ганьба!/. Сором буде, коли ми не виконаємо того, чого вимагають від нас трудящі маси українського народу /Вигуки: виконаємо!/. Кличучи вас до рішучої боротьби, разом з тим я закликаю вас до спокою. Не повинні ми піддаватися провокації і отавати на хибний шлях.

Підчас Другого Всеукраїнського Військового З'їзду залунали пророчі слова Першого Універсалу: "Ми сами будемо творити своє життя", але вони не оправдали наших надій, бо наші провідники стали на компромісовий шлях. Ми, Партія Українських Соціалістів Революціонерів, були проти угодової політики і тепер кличемо вас звернути на справжній шлях, шлях утворення власними силами Української Демократичної Республіки. Цирю закликаю вас до твердої, рішучої роботи! /Гучні оплески/."

Довгу промову при відкритті З'їзду сказав Голова Генерального Секретаріату В. Винниченко, подаємо тут в скороченні:

"... Мене питають, чи поїдуть Генеральні Секретарі до Петрограду? Генеральні

Секретарі можуть поїхати до Петрограду тільки в справі державного характеру. Входити ж в зносини з Временним Правительством з приводу скликання Українських Установчих Зборів Генеральний Секретаріят не буде /Оплески/. Генеральні Секретарі мають на увазі заявити Временному Правительству, що Ген.Секретаріят буде й надалі стояти твердо і непохитно на тій платформі, яку зазначено в його декларації, і ні на крок не відступить від неї... Ген.Секретарі не є чиновники Вр.Правительства..., є органом української демократії..., що Ген.Секретаріят відповідальний тільки перед тією силою, яка висунула його на кон життя... Ген.Секретаріят буде обстоювати, щоб вся влада на Україні перейшла до його рук... Коли революційна українська демократія підлягає Ген.Секретаріатові, то останній має владу... А я можу сміливо сказати тут, що Ген.Секретаріят має цей ґрунт /Оплески/. Ми про це заявимо Тимчасовому Урядові. Ми розуміємо політику російської буржуазії, яка боїться, що Україну, цей добрий шматок, буде вирвано незабаром з її пазурів. Піднітило ми й те, що досі військова влада з нами не була в контакті... Ось з чим ген. секретарі мають поїхати до Петрограду... /Голоси: зовсім не треба їхати!/. "Не треба" - велике слово, але воно має бути сказане Центральною Радою, якій цілком підлягає Ген.Секретаріят..."/І/

З промов видно, що як Центральна Рада так і Генеральний Секретаріят готовилися до важливих подій і у цьому З'їзді сподівалися всебічної підтримки до наміченої акції. Довго не треба було чекати, 7.XI.н.ст. 1917 р. до Центральної Ради з Москвини надійшли відомости про події, які криваво засягнули Україну.

В Києві Штаб Київської Військової Округи, вірний Временному Правительству Керенського, захотів зробити базу для Вр.Правительства, щоб одночасно зліквідувати як большевицькі акції, так і Центральну Раду з Ген.Секретаріатом. Мала розпочатися горожанська війна в Києві: дві московські імперіяльні сили самі між собою і спільно проти Української Центральної Ради, Української акції.

9.XI.н.ст. перші боїові акції в Києві розпочав Штаб Київської Військової Округи нападом на київську Раду Робітничих і Салдатських Депутатів /большевики/, але Центральна Рада перешкодила цій акції, та не надовго.

11 - 12.XI.н.ст. розв'язка кривавого конфлікту розпочалася між Штабом Округи і большевиками, до цього конфлікту були втягнені і українські війська вірні Центральній Раді. З цієї боротьби побідником вийшла Центральна Рада, завдяки тому що як українське військо так, і головним чином, З'їзд перестав дебатовати та цілком вплив в ряди оборонців Центральної Ради і витримав на цих позиціях аж до повної ліквідації московських вороголюбів і захватчиків, вигнавши їх з Києва.

12.XI.н.ст. Військовий З'їзд відновив свої засідання, хоч наміченого програму вже не міг додержати.

"Осудивши контр-революційну діяльність Штабу Київської Військової Округи/ на чолі з рос.соц.дем. менши.Кірієнком/ і запропонувавши козакам /в першу чергу дончакам/ і Чехо-Словакам негайно покинути Київ, З'їзд постановив домогатись, щоб всю владу - цивільну і військову - на території України взяла в свої руки Українська Центральна Рада".

"Для боротьби з анархією, - говорилося в постанові З'їзду, - яка загрожує Україні, Третій Всеукраїнський Військовий З'їзд вимагає від Центральної Ради та Генерального Секретаріату, щоб вони, опираючись на революційне українське військо, взяли всю повноту влади на всій території України в свої руки". /2/.

В справі захоплення в Петрограді большевиками влади від Врем.Правительства З'їзд ухвалив такі резолюції:

"Заслухавши доклад про виступ большевиків у Петрограді і про зв'язані з ним події на Україні і стоячи на принципі, що власть має перейти до всієї революційної демократії, єдиним представником якої на Україні єсть Центральна Рада - Третій Всеукраїнський Військовий З'їзд постановив -

боротися з домаганнями большевиків передати владу на Україні до совітів робіт-

ничих та солдатських депутатів.

Іб ж торкається подій по-за межами України, то З'їзд вважає, що центральна коаліційна влада, в складі якої мають силу буржуазні елементи, не може вважатись виразницею волі і заступницею інтересів трудової демократії, а через те виступ більшовиків З'їзд не може лічити вчепком антидемократичним і визнає всіх заходів, щоб війська з України, а також українські військові одиниці з фронту й тилу, не посилювались для боротьби з представниками інтересів трудового народу". /П.Христак, том II, ст.47/.

Зі змісту ухвал видно деяке розходження у відношенню до захвату влади більшовиками на Московщині: Ц.Рада проти повстання в Петрограді і проти захвату влади більшовиками, З'їзд з цим фактом погоджувався, мовляв, то друга держава і немає чого втручатися в чужі справи, та що треба боротися й на Україні, щоб влада перейшла до коаліційної революційної демократії: селян, робітників і солдатів, що тільки така влада зможе як слід забезпечити проблеми політично-національні і соціально-економічні, бо Ц.Рада, а зокрема Ген.Секретаріят збочив з соціально-економічних шляхів.

На Україні в цей час українських більшовицьких організацій не було, отже коли говорити про саму владу, то вона ніякої зміни практично не зазнала б, хіба що більшість делегатів в Центральній Раді і секретарів в Ген.Секретаріаті було б від трудового селянства, а своїми місцями мали б поступитися ліберально-міщанські "соціалісти" федералісти, що були противниками соціально-економічних реформ.

По національно-політичному питанню З'їзд ухвалив:

"Виходячи з принципу повного, нічим не обмеженого самоозначення нації", З'їзд постановив "вимагати від свого найвищого революційного органу - Центральної Ради, - негайного оголошення української демократичної республіки в етнографічних межах України". /П.Христак, том II, ст.48/

Соціально-економічні питання в Українській Республіці та питання про федерацію з іншими республіками народів Російської імперії, мали б вирішити суверені Українські Установчі Збори. Накінець З'їзд ухвалив:

1. "Постанова про Українські Установчі Збори і майбутній устрій Української Республіки: а/ Визнаючи, що право на самопозначення народів мають бути нічим не обмежене, що федерація народів Російської Республіки може утворитися тільки шляхом вільного договору між суверенними націями і тому лише сам український народ може бути законодавцем майбутньої долі України, - Третій Всеукраїнський Військовий З'їзд вимагає від Генерального Секретаріату скликання суверенних Установчих Зборів, на основі всеобщого, таємного, рівного, прямого та пропорційного виборчого права, в етнографічних межах України. Українські Установчі Збори мають затвердити республікансько-демократичні форми правління України, провести широкую демократизацію політичного ладу та соціально - економічні реформи, а в першу чергу земельну реформу. б/ З'їзд визнає необхідним, щоб у вільній демократичній Українській Республіці була вільна автокефальна православна церква, незалежна від держави в своїм внутрішнім ладі, з соборним устроєм, і щоб служба божа відбувалась на Україні в українській мові".
2. "Про територію Української Республіки: Виходячи з принципу самоозначення нації, Третій Всеукраїнський З'їзд зазначає, що поділ України являється крайнім проявом грубих імперіалістичних намірів Тимчасового Правительства і частини російської демократії, яка з'єдналась з буржуазією, - і вимагає від Центральної Ради та Генерального Секретаріату рішучих заходів для з'єднання під свою владу всієї української землі в її етнографічних межах".
3. "Про майбутній устрій Росії: Щоб забезпечити для всіх народів Росії найкращий лад, по власній волі кожного народу, З'їзд вважає необхідним, щоб Російська Республіка була перетворена в федерацію суверенних, рівноправних демократичних республік, з забезпеченням прав меншостей".
4. "Про українізацію війська З'їзд висловлює наступну постанову: Відкидаючи потребу

існування постійного війська і прягуючи до того, щоб воно було замінене народною міліцією, яка б стояла на сторожі інтересів трудового селянства та робітництва, а не була - як постійне військо - сліпим знаряддям пануючих класів в їх шовіністично-імперіалістичних замаханнях; крім того, зважаючи на сучасні обставини, коли такі постійні армії ще існують, - З'їзд визнає потрібним, щоб ті армії були перетворені на національно - територіальній основі, щоб вони не були знаряддям денационалізації, і через те домагається негайного вилучення Українців на фронті і в тилу в окремі частини, а також українізації гарнізонів на території України.

В зв'язку з цими перешкодами, які чинить в справі українізації війська Тимчасове Правительство, З'їзд домагається, щоб ця справа було цілком передано в руки Генерального Секретаря військових справ, а також, щоб по всіх українізованих дивізіях та при арміях було призначено Центральною Радою комісарів. Для того, щоб українізація могла переводитись планомірно і безупинно, щоб Українці-воєнки могли переводитись до своїх частин не тільки командами, а й по одній, З'їзд домагається негайного заведення українських полків та бригад всіх родів зброї. В частинах, де Українці складають більшість, українізацію перевести через виділення не - Українців".

5. "Про українізацію Чорноморського флоту З'їзд постановив: Вважаючи на те, що Чорноморський флот має в своєму складі 80 % Українців і знаходиться на територіальних водах України, З'їзд постановляє, щоб Морська Генеральна Рада негайно до українізації Чорноморського флоту і вжила для цього таких заходів: 1/ Коли кінчиться осіння кампанія Балтійського флоту і розпочнеться зипня кампанія, підчас якої оперативна діяльність флоту припиняється, мають бути вжиті заходи, щоб усі Українці Балтійського флоту підчас зипньої кампанії були негайно переведені в Чорноморський флот; 2/ Чорноморський флот повинен від цієї пори поповнятись тільки Українцями". /П.Христак, том II, стор. 194-195/.

В справі закінчення війни З'їзд вимагав від Центральної Ради взяти ініціативу в свої руки, щоб-то вжити потрібних заходів, щоб мир заключити за кожну ціну, хоч би й сепаратний: "недожидачкись відповіді Тимчасового Правительства, взяти справу закінчення війни в свої руки, бо небезпечний час не жде і, коли інші правительства під впливом своєї буржуазії, затягають це бойовисько, то представники трудящого народу України власними руками повинні припинити дальший занепад свого народу".

/Христак, II, ст. 49/

Закінчуючи свої роботи Військовий З'їзд, зважаючи на непевний час і події, постановив залишити частину своїх членів у Києві, зорганізувавши їх в окремі курії і передав в розпорядження Центральної Ради.

Одержавши Центральна Рада таку сильну моральну і військову допомогу від З'їзду, очистила Київ від військ Временного Правительства і большевиків, - приступила до дальшої будівничої державної праці. Це був останній З'їзд Українського воєнства!

II. Українське селянство.

Вістки про революцію в Росії, в березні місяці 1917 року, Українське селянство прийняло по різному, в залежності від свого соціального стану. Але все воно на початках живо зареагувало і взялося до національно-культурної праці, закладаючи "Просвіти", курси українознавства, читальні, народні школи і т.д.; кооперативи всіх видів; станова-професійні організації, а в першу чергу взялося до відновлення колишніх і до заложення нових "Селянських Спілок", земельних комітетів і деференційованих комітетів: бідноти, незаможників і т.д.

Перед першою світовою війною, 1914 р., по 9 губерніях України селянство поділялося на такі категорії:

I. Безземельні і земельні до I десятини - категорія бідняків: 85.596 дворів, або 2.8 %.

II. Малоземельні від I десятини до 20 десятин - категорія трудового селянства і заробітчан: від I дес. до 5 дес. 1,046.163 дворів або 31.1 %
 " 5 " " 10 " 1,407.083 " " 45.1 %
 10 " " 20 " 450.655 " " 14.5 %
 2,903.801 " " 90.7 %

III. Середняки від 20 дес. до 100 десятин - категорія трудового селянства з допоміжними сезонними /отроковими/ робітниками, або взаємно допомагаючи:

від 20 дес. до 50 дес. 67.714 дворів або 2.2 %
 " 50 " " 100 " 7.707 " " 0.2 %
 75.421 " " 2.4 %

IV. Багатії і великочасники вище 100 десятин - категорія не трудового селянства, поміщиків і великочасників, що користуються наймитами отави і отроковими, господарства провадять самі або віддають в оренди.

від 100 дес. до 1000 дес. 5.061 дворів або 0.1 %
 " 1.000 " " 10.000 " 353 " " 0.0 %
 " 10.000 і більше 2 " " 0.0 %
 5.416 " " 0.1 %

Безземельні і бідняки відразу організувалися в свої організації "Комітети Бідняків" і зайняло в революції виразний ліво - революційний характер агресивний в соціально економічній акції. Входили до станової організації "Селянська Спілка".

Малоземельні - трудове селянство, відразу і активно організувалося в "Селянські Спілки", це була та головна сила селянства, що під керівництвом Української Партії Соціалістів Революціонерів взяла на свої плечі весь український революційний рух і була найголовнішою рушійною силою.

Середняки - також трудове селянство, самостійне і незалежне, переважно хуторянського розселення, заможні /від 50 десятин/ до революції поставилися байдуже, скоро собі усвідомили, що від революції землі йому не приріжуть, а ще може статися що їй треба буде "посунутися" зі свого і тому зайняло таке становище, як вони між собою говорили: "Мене з мужика ніхто не скине!", або "Моя хата скрає, я нічого незнаю!". До "Селянської Спілки" пішли тільки одиниці з егоїстичних мотивів, щоб якмога довше захистити свої інтереси через організацію і організованість. Вони перші дезертували з війська до дому і переховувалися від мобілізації, не пішли до української армії, не пішли до Скоропадського, не пішли до Денікіна. Були першою жертвою большевицьких банд і перші попали під жорна московсько - большевицького наїзду, які перші впали тогож московсько - большевицького комуністичного експерименту.

Багатії поставилися до революції негативно не тільки зі соціально-економічного але й національно - політичного становища. Це промарець селян, може колись навіть деякі з них були бідняками, але масть їм сприяло: розумні, працьоті, недоошпаччі і недоїдаючі прикуповували десятинки до десятинок, а там деось якийсь "наш пан" скракує і заставить в банк свою земельку, банк з власника земельки **авороту** позички біг дасть і продає тому хто хоче купити. Селянство купує по своїй спроможности, інколи й по 50 - 100 і більше десятин через банк на сплатки. Стає незалежним багатієм. Коли має 4 - 6 синів дорослих тоді всю господарку провадить своєю родиною без наймів. Все своє багатство здобувають потом, недосипанням, недоїданням, щоб їм дітям краще жилося як колись їм. Отже це не експлуататор а справжній трудовик. Вони післали своїх синків до "сердюків" Скоропадського, потім до Денікіна, бо їм при цареві жилося добре, а ці обидва завернули революційні події до царських часів, треба ж підтримати. Організаційно входили до "Партії Хліборобів Демократів" братів Шеметів.

Поміщики і великовласники чужих і ворожих Україні національностей, а також і деякі "наші пани" до революції поставилися абсолютно негативно, але змушені в перших днях революції імітувати, повтікавши до великих міст інколи вдавали зі себе великих революціонерів, демократів, соціалістів і большевиків, носили великі червоні розетки і на мітингах кричали "да здравствует революція", "Гір жінінам, война дворцам" і т.д. Організовані були вони воі до "Всеросійського Союзу Земельних Собо-венніков". Це вони зруйнували Українську Народню Республіку і "вибрали гетьманом" також великовласника як і самі - ген.П.Скоропадського.

Деякі, одиниці, з "наших панів" належали до Української Партії Соціалістів-федералістів, Української Партії Соціалістів - Самостійників і ще скоророждених і відразу виіраючих партій, національно свідомі в революції національній і державнім будівництві показали себе добрим патріотами і діячами. В питаннях соціально-економічних вони були опуртуністами, ретроgrадами і навіть противниками.

Першими організаціями трудового селянства, I і II категорій, були відновлені "Українські Селянські Спілки" з років 1905 - 1906. Старі "Спільчани" як П.Стасюк, М.Осадчий, Арк.Степаненко, Сторубель, і інші перші стали до праці між селянством для відновлення місцевих організацій "Селянська Спілка". З їх ініціативи до Київів скликало в днях 19-20 квітня н.ст. 1917 року

З'ЇЗД ДІЯЧІВ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА.

На цей з'їзд прислало своїх делегатів 18 місцевих організацій "Селянської Спілки" і було прийнято такі постанови: 1/ організувати українське трудове селянство у Всеукраїнську Селянську Спілку, 2/ повести пропаганду, щоб все трудове селянство організувати в Селянську Спілку, 3/ домогатися здійснення національно-територіальної автономії України, 4/ домогатися вирішення земельного питання на Україні Українським Союзом, 5/ обрано Тимчасовий Комітет Української Селянської Спілки, 6/ запропонувати Російському Тимчасовому Правительству видати закон про заборону продажі землі та довготермінових аренд земель і лісів.

Головою Комітету обрано М.Стасюка.

Організаторами трудового українського селянства були головним чином члени Української Партії Соціалістів Революціонерів, деяку працю виконали по організації і члени Української Соціалістично-Демократично Робітничої Партії, але потім зовсім відійшли від цієї роботи, коли побачили, що селянство ніяк не хоче розуміти концентрацію земельних лянтіфундій по Марксовій теорії.

Московські соціалістичні партії на Україні також старалися затягнути наше селянство до "Всеросійського Крестьянского Союза", але скоро переконалися що марна їх пропаганда і намага. Скоро і їх "НСоюз" зник безслідно, а селянство вступило з тих "союзів" до Селянської Спілки.

Це найкращий доказ того, що українське селянство зовсім відкинуло Московських соціалістів - революціонерів і соціалістів-демократів /меньшевиків і большевиків/ та пішло всією трудовою лавою в Українську Селянську Спілку під керівництвом членів УПСР, які походили в своїй масі з трудового селянства, та вірило, що тільки під проводом УПСР воно /селянство/ зможе визволитися національно-політично і соціально-економічно з чужої неволі національної і соціальної.

Українська Селянська Спілка, як професійна організація, в першу чергу провадила свою працю на соціально-економічному і класово-суспільному ґрунті, але так само воно не сходило й національно-політичного ґрунту.

Розвиток селянських спілок - трудового селянства залежав в великій мірі від свідомости національної і соціальної, від його культурного розвитку і широти самих організаторів, котрі рекрутувались з місцевої інтелігенції: учителів, фельшарів, ветеринарів, кооператорів тощо.

Далі буде..

Петро Марченко.

БОРотьба за психею./Трилогія у монологах/

-... і ось, кінь білий, а, що сидить на ньому нав лук; і дано йому вінець, і вийшов яко побідник, щоб побіждати - /Апокаліпсис св. Івана: гол. 6, Устун 2/.

Пробуджена Психея гляділа скрізь Ероса. На своїх розшуках - мандрівках здибалася Дідо й Ладу. Привіталися.

Дідо й Лада поглянули на засмічене красне обличчя Психеї; приязно й зучаснено усміхнулися і доброзичливо порадили:

-Лукаши Ероса по закутках і відлеглостях! Пізнаши його там, але не знайдеш. Розводь і плекай свої садки. В них не тільки пізнаши Ероса, але й побачиши його в лице.-

Послухала Психея ради, взялася до засаджування й плекання садків. Дідо й Лада радо й охоче допомагали їй.

Де посадить Психея зерно, де розсипле плідне насіння, де втрояють у землю галузку, де уземить пишну розсаду, в тих місцях Дідо й Лада перебирають дальшу творчу працю на себе. Дідо заопікувався насадженням у ґрунті, додає йому свою силу, булить у дрімаючому зародкові потяг до самоіснування, уможливає йому виявити себе, перетворює латентність його стану у вітальну активність. Лада ж піклується над усім живим з'явленням над ґрунтом, дбає про його вигляд, непокоїться непорушністю й закінченістю його форми, постачає йому забраклого в ґрунті та потрібного для його розвитку й наявлення, наділяє його молодістю, свіжістю, красою та ладністю, турбується про його зріст і дозрівання.

Про воду старалися разом і Дідо, і Лада. Лада на всілякий спосіб намагалася, щоб вода падала згори на ґрунт, а Дідо пройшовшу під ґрунт воду знову висилав на поверхню землі.

Психея лише подумав собі: - ось тут із землі має витікати криничне джерело, ось тут бити з під каменю водограй, ось тут витвориться тиха, задумлива сага, ось тут спокійним дзеркалом заблестить, небом засиніє лагідне, спокійне озерце, ось тут задзюрчить, жартівливо граючись, струмочок, онде зашепотить зашолошений, оливе рухливий поточок, онде почується мелодійна музика й роздрібно симфонічні дотові шуми водоспади на стрімких каскадових скелях. Тільки собі представить, уявить, зареслить свою імажиніацію, як Дідо вже направляє туди підземні води. Вони то зводчуять, то заплавляють поверхню. Лада береться за їх розподілення: одні джерелом криничкою, другі поточком чи струмочком, ті водоспадом, ті водограєм а ті гейзером. Перетіки збірає у саги, озерця, озера, річки й ріки. І от стоїть заросла сага, про щось задумано іріє; і от озерце зачудовано задивляється у жiarні вербоноси; і от озеро вилискує просріблом у засонні дні; і от річка переганяється у хвилях.

Іноді в перемінах для оживлення, для бурхливої краси Лада прижене грозові зливи.

По тій усьдамі буває роскішна ростиюність Психеї. Розростаються чарівні її садки. Надлітають птахи, надходить тварина й звірина, рояться кошаки, інкохиться всяка ходяча, повзуча і літаюча погань. Води переповнюються заселенням: рибиною, животиною, ростиною, водяними квітами й водяними травами. Все це по своєму живе, радіє, веселиться, грає, співає, музичить, майорить у кольорах, очиняє веселі галдр, стоголосі викрики, залютану метушню і імпровізовані танки або лагодить око своїм видовищенням.

Випростає Психея свої етерові крила, заосцілює ними. Візьметься облітати й проглядати й найменшу тваринку й найдрібнішу рослинку. Залетить в підзорні прозорі затоки. Хочє звести зверху всі дарунки горішнього простору. Вік її здається замало щедрим. Ожликається у леготі зефіру шепіт Лади: - Не бідкайся, Психея! Здайся на мене! Про те я турбуюся.-

Затоне Психея до води. Придивляється до зростлого й розвинутого її старання. Припадає їй: вона не дуже дбайлива. При ліпшій пильності воно виглядало б докладніше. Чує в ритмові хвиль задоволення Ляди: - Я і про води пам'ятаю, Психеє.-

Прилягнє нічком до землі пересвідчитися чи справне її ділення. Ніби з далекого далека гомоні несеться: - Покинь суєтні, Психеє! Я вповні заосматрю живу силу на саджене тобою, а Ляда дозирає, щоб ця сила не витратилася на марно. То озирається у землі сам Дідо.

І стане Психея весела й шаллива, безтурботна й заспокоєна, без журби за майбутнє своїх садків. Піде до водограю послухати його чарівної музики, або освіжитися купанням в озерцевій чи проточній воді, нап'ється з якогось прохолодного джерела, або ластить якусь тварину чи пташину, бавиться із нею чи притулює до обличчя пишні пахучі квіти, цілючі зела й запашні трави.

Тішилася Психея зі своїх садків, раділа з їх виростання, з їх поширення. І сама вона квітла, набувала на силі, на піднесенні. Показувалося їй: Ерос близько неї, довкола неї, при ній. Вона сприймає його поєднуючу творчу потугу і він сам незабаром з'явиться перед нею.

-Певно мої садки ще не досить красні й ладні, не як слід гарно прихорошені, коли Ерос з'явно не проходиться по них,- міркувала Психея та ще більше надолужувала над своїми садками.

Людина - подорожній із упокороною поставою і зі ширеною ласкою та відданістю ув очак задибав у садки психеї. Вона злетіла до нього на своїх етеричних крилах.

-Чи не сам то Ерос?-

В його погляді такі люблячі, упокорливі відсвіти, а сам він ніби приготований самого себе за когось живцем покласти, поосіювати всім найдорожчим і найвартіснішим.

Подорожній відгадав допитливість Психеї і заперечив від'єднати покірком голови.

-Ні, Психеє! я не Ерос. Моє завдання й призначення перекопати Ероса, хоч він у дійсності не існує. Створене під його збудження і поєднання є не стійке, вічно спечене, без краю сварливе, одна тільки видирість. Та видирість зникає, замість неї приходить друга, і так то чергується без кінця. Я провішую стало тривале й незнищенне. Перебування у ньому означає найвище щастя, втіху, насолоду й заспокоєння. Я упорядковую, усистемнюю, утрансформую все в його образ і подобу, оскільки воно само дало себе запізнати, аби все запричаснити до нього. Те все незгідливо непокірне і не знає, не відчуває до чого рветься або йдеться. В стало тривалому й незнищному шукає узгодженість на основі упокору й підлеглості. На непорушеності градації упокору й підлеглості, на відмовленні від свого власного самоопреділення закладені підвалини його усистемлювання. Ростиш у твоїх садках зіване, пташину, тварину, звірину і все дикаюче згине й зогне, уступаючи перед таким же несталым і засудженим на точнісінько таку ж саму долю. Усистемлене ж іншою вічно оновлюється у своїй істотності через ділення до незцінності. Ти сама викидатимеш, виполоватимеш зі своїх садків зайвий надріст і приріст, щоб обмежити перешкоду одно другому, щоб зберегти, зарезервувати потрібний для буття простір. В моїй упорядкованості все наперед до найдрібніших деталей передбачено. Я творю систему за взірцем завжди тривалого й незцінного. Збагнеш і відчуєш це у моїх спорудженнях, бо представу про нього можна скласти тільки після вибудованого мною. Скуштуй, опробуй цей напій! Він узятий із джерела незцінно - тривалого.-

Психея довірливо випила напій. Медовою солодкістю змочилися її уста, терпко палюче - спрагло загорілося їй у нутрі і горячість розійшлася по всьому організмові.

-Отже, розваж Психеє! доки не відпадуть у тебе крила, як опадають пелюстки зівалі з твоїх квітів, як опадає сухе листя з твоїх дерев, як відламлюються і трухнуть відутерлі галуззя, як лягає трава та інша поростін підніжжя подібних до них, як лине й маршавіє погань повзуча, літаюча й ходюча в твоїх садках. Навіщо всі їх циклічні снаги й поривання. Вони нідочого. Потім, коли прийде до усвідомлення свого становища, буде запізно. В твоєму світі-системі зістанеш незцінна й вічно оновлена. Ти є на дорозі до страчання, із якого не має в'їзду верса. Трохи згодом я повернуся. - Подорожній відійшов.

Психея піддавалася то глибокій задумі, то захоплювалася нестримною веселістю.

Рвала квіти, топталася по них і знову збирала їх, виполіскувала в чистій воді, вирівнювала, дрібносенько розпушувала землю і садонила їх до неї, плачучи над ними. Засипала піском джерела і раз у раз відгрібала пісок та ридала. Закривала обом долонями собі обличчя, аби не бачити виплеканих нею садків, і раптом відривала від нього руки, в екстазі не зважаючи собі справки, віддавалася безжурно танцю. Зненацька зупинялася і, не знаючи чому, починала сміятися. Зірвалася у височінь подивитися в цілому на свої садки з віддаліка. Не взирилася. Крила зникли. Знайшла їх на траві між квітами. Звипустили легесеньки вихорити дитини аж доки зовсім не випарилися.

-Так краще, силоніць вивчала до себе Психею. У новій системі я без крил вільно літати і проникати скрізь і повсюди без перепон і перешкод.-

Почулися маршові звуки труб перемагаю. То попертався подорожній. На білому коні, в білому гарменті з нашитими золотими емблемами і в поготиві до стрільби луком у руці. На обличчі той самий любляче покірливий вираз, але упокорюючий другого для себе і нетерплячий найслабшого відпору, найменшого накиду на знесхоження чи протидію. На голові у нього вінок - символ надзвичайності, запанування й певності в майбутніх перемогах. За ним впорядковано походувало його військо, вистачене й забезпечене зброєю та знаряддям не всякими приладами й різними знаряддям. Походуючі реґіменти не ухилялися й не зпертали на сторони. Кожен у них ніх точно тримався визначеного йому задання й призначення, весь без застереження у послуху до команди.

Психея поспішила на зустріч Сидячому на білому коні. Завагалася. Пізнала в ньому подорожнього. Поза його поза поставність холодної чужості й ворожості вражала Психею. Вона її застрашувала, бентожила й відштовхувала.

-Не вагайся, Психею! ми прибули опанувати твої садки й упорядкувати їх у нашій устаткованій перебудованні. Без опанування його не перевести.-

-А мої крила, - боляко запитала Психея.

-Вони для тебе завдання додаток, шкідливий і затримувачий. До певної межі висоти могла ти взлітати ними. Будемо нами уможливити безмежність загублення й досягнення. В ньому справжнє відкриття. Збагнення, пізнання й уконстатування відбувається через нього завдяки його універсальній таємності. Поза ним навіть переступити про щось думати й щось виявляти. Твоє устримання повинно направлятися за його зазначеннями, а вони виходять поза границі змінної видимості. Такого піднесення тобі не осягнути за поміччю крил.-

Розставлено охорону. Вартові чатували на стійках. Реґіменти перепроводжували роботу. Валилися дерева, вирубувалися кулі, викорчовувалися від повалених стовбурів пеніки. Збуше коріння припалювалося аби заборонити виростання пагінців. Зрізувалися низькі приземні чагарники. Садки зносилися до шенту. Втоптувалися квіти, толочилися трава, виполізувалися й перекопувалися зела й билля, видернувалися ціліна, утрамбовувалися обшарові галлявини. Засипалися джерела, відводилися озера, писувалися саги, загачувалися проточна вода. Пташня, звірина, тварина, повзюча, ходюча й літаюча погань кинулася в розтіч. Загаєне й забарене з них немилосердно нинилося. Вирівнювалися поверхні, копалися рови, мостилися заклади.

-Нащо це винищення? Нащо ніщення моїх садків? - неспівливо заперечувала Психея.

-Нездатне до устаткування, непридатне до устійнення і трансформації, неадекватне до вправлення ув упорядкованість мусить бути негайно усунуте. Воно заважатиме нам в нашому упорядкуванні. Воно перешкоджатиме своєю бунтівничою самоцільністю вибудованню нашої системи - світу.- Кавчальне пояснення Сидячий на білому коні висловив суворо ригорозально й безповоротно твердо.

Аж кілька поверхів збудовань дістади остаточно викінчення, Сидячий на білому коні завів до них Психею.

-То є виображення в архітектурі, в малюнках і скульптурі духовності незникло-тривалого, то є глоріяльна образність незмінно існуючого, заложеного на безупинній упокірливій субординації і підпорядкованій оміряючій дух залежності. Та духовність шикликає й притягує покірливе повзнесення, позбавлене нечистих почувань. Опріч передавання його в образів, метонімім наподоблюванні годі інакше про нього довідатися, хіба що воно само про себе дещо відкриє через довірочно вибраних і настановлених ним.

Тим обранцем є зараз я. Мене заступить той, кому я своє вибранство й настановлення передам.-

-Невже ж ти зі своїм військом не константно існуючі? - перепитала Психея.

-Ми постійно тривали у вічному, а не сучасному,-сухо й відрубно відповів Сидячий на білому коні.

Психея пройняла озноба, тремтіння від депривації новизни і намагання уявити собі її ідею.

-Не сидкуйся, Психеє! висвітлити собі наше таємство і придбати досвідність у ньому. Пізнання, з'ясування й тлумачення його належить мені одному і моїм заповідникам. Самочинне й довільне розумування, дійдення, критикування як і плакання по власній надумі й примсі садків заводять у прірву небуття, врятування з якої приношу я своїми концепціями й вищим призначенням. Індивідуальність у нашій системі не признається. Ми її витравлюємо, не зупиняючись перед вибором середників. В сприйманні нашого наподоблення і нашого осмислення полягає найвище блаженство. Через свободу свідомість безсмертя не здобудеш. Вона запроваджує до химерної чарности. Найвищим блаженством обдаруєшся через еклезіячне відкриття, візії та інтуїції у моїм дозволі, в моїм авторитеті і в моїй апробаті. Без мене не установиться суміжність із ним.-

Психея мовчала. Обіцянка безсмертності в якомусь незнаному світі породжувала в ній стремління без проволікання і гаяння включитися до нього. Заборона самій безпосередньо шукати його й нав'язати персональний із ним контакт ворушило в ній гірке й неприємне почуття залежності від їдця, сидячого на білому коні, й власної безпорадної безвладності від опинення під його надвладдою і терором.

Високі, непохитні й недобутні мури, змінені веками, усталилися навкруг будівель.

-То є наша фортеця й цитаделя, непорушна скеля,-виречив упевнено Сидячий на білому коні. Звідси наше володіння розшириться на цілий світ. Він переінакшиться за прийнятими нами засадами. Міцна наша фортеця. Ніщо й ніхто її не переможе. Простягнутому на неї руку, або засулівному в ній згори приписані немінуча страта й тавро відпадника.-

На склепінню над окутою, тяжкою і єдиною входом - брамою до фортеці Сидячий на білому коні наказав прибити вилкий щит із написом:

-Поставлю я закон залізний

І знементую землю, -

Упокоряючою рукою

Твердь земну об'ємлю.-

Ладі в зруйнованих садках Психеї бракувало вільних площин для її проявлення. Вона прибрала видиму подобу, щоб попроситися з руїною і зі самою Психеєю. Снаги дідо тамувалися у ґрунті й над ним. Він показався над поверхнею подивитися, що власне на ній коїться.

-Дідо й Лада, зневажливо зауважив Сидячий на білому коні. Схопити цю нечисту погань, пов'язати це облудне паскудство! Замурувати їх в підсклепних казематах, наперед зарядивши їх до роботи. Нехай їхня сила не марнується для нас надаремно.

Дідо й Ладу в грубих і тяжких ланцюгах поволікли у муровані підсклепні льохи. Вони не утіралися. Тропитно сміялися, задивляючись на починання Сидячого на білому коні, як на безглузду затію.

Далі буде.

* * * * *

А.Ходоровський.

Д О С О Н Ц Я .

Стою, дивлюсь на широкі небосклони
Де так гарячо сонечко палить...
А я, наче б на люксовім паромі
Що скоро за вітром в море летить.

Скоро воно заїде за високі гори,
Он там вже у золото захід прибравсь.
Осяяні блиском кручі, доли,
Останній блиск шеврієм на горах оставсь.

Коли він щось пише, то те писання йому добре йде доти, доки він не зустрінеється з словами: соціалізм, соціаліст, соціалістичний і т.п., тоді в нашого старенького редактора кров заливає мозок, він затрачує свідомість і пам'ять, падає безвільно гориллиць і таким трансом знаходиться кілька хвилин. В цей час йому в привиді здається, що його чорти в пеклі беруть вилами і кидають до великого казана з киплячою смолою, звідти виймають і кладуть його на велику розжарену на червоно сковороду, потім ще з ним багато дечого ті чорти виробляють. Відоллага всі ті муки зносить і коли прийде до свідомості, втре з чола холодні краплі поту, продовжує писати далі, кричить і пише: мене мучили, мучать і будуть мучити доки житимуть Михайло Драгоманів, Михайло Грушевський, Михайло Павлик, Володимир Винниченко, всі марксісти і всі соціалісти. І щоб він не писав, він мусить цих своїх ненависників приплести до змісту, хоч ~~що~~ вони до теми й не належали, але він їх мусить виляти і проклинати покійних за його уявні в галюцинації муки.

Ще подібний до Д.Донцова був ще один редактор і публіцист з Української Радикальної Партії в Галичині Др.Осип Назарук. Був добрим радикалом а потім "загетьманився". Він добровільно виступив з Радикальної Партії і так само добровільно вступив до монархістичної партії - Скоропадського, він так само ненавидив тих самих, що й Д.Донцов, але він прилюдно заявив своїм "товаришам радикалам": іду на вас! І пішов, і "грохнув" як тільки міг, і не шкодував Драгоманова, Павлика, Трильовського, Грушевського і інших. Після приказки: потурченець гірше турка.

Щось подібного, інколи, зустрічаємо і в писаннях п.редактора "Народної Воли" Матвія Стахова, колишнього редактора "Громадського Голосу" у Львові, одного з ліквідаторів Української Радикально-Соціалістичної Партії в Галичині в 1939 року. Колишній, кількорічний співробітник у громадській праці і в журналах "Вільна Стілка", "Нова Україна" тощо, де керівниками або редакторами були Микита Шаповал і Володимир Винниченко.

В 1949 році п.М.Стахів переселився з ЛПІ таборів в Німеччині до ЗДА. Завдяки мильній репутації, йому скоро пощастило дістатися на головного редактора "Народної Воли", органу УРСР-у, де він тепер і пописується.

П. редактор М.Стахів в "Народній Волі" любить інколи "проїхатися" по ненависних йому соціалістах Володимирові Винниченкові і Микиті Шаповалові, це тепер рахується доброю модою, а п.М.Стахів завжди тримається моди, кинути на їх покійних безпідставні і неоправдані обвинувачення, яких вони ніколи не мали, з тенденцією навести на них неславу.

Що писав п.М.Стахів.

Редактор М.Стахів, коли треба згадати, або й без потреби, В.Винниченка або Микиту Шаповала, в своїй злобі до названих, не рахується ні з логікою, ні з загально-людською мораллю, ні з правдою і вигадує на них несотворенні і неправдиві речі. Приклади: 1/ в "Народній Волі" чис. 15, 1953 р. писав:

"Деякі політичні діячі воліли емігрувати з Української Держави закордон, як боротися проти іншого політичного напрямку державного уряду /Володимир Винниченко після уступлення із Директорії УНР, Микита Шаповал після уступлення з міністерства земельних справ, Сергій Немет, Вячеслав Липинський, Дмитро Донцов, Володимир Дорошенко, Володимир Липинський і інші/".

На цю неправду п.М.Стахова ми відповіли своїми висноженнями в "Українським Громадським Слові" число 7, 1953 р., сторін. 137-140, тому зацікавлених відсилаємо до згаданої статті, додамо тільки, що В.Винниченка і М.Шаповала, по уступленні їх з високих офіційних державних становищ, як влада УНР так і їх партійні Центральні Комітети делегували закордон для праці/про це ми додали з "Шфденника М.Шаповала".

2/ в "Народній Волі" чис. 30, 1955 р. писав

"Якби Уряд УНР був рішений боронити Київ за всяку ціну без огляду на долю безцінних /підкреслення наше.С.З./ історичних пам'яток українського культурного релігійного життя за минуле тисячоліття, то правдоподібно українські війська були б Київ утримали"... а далі продовжує:

"Не можна тут поминути також величезної військової і цивільної відваги проводу Української Центральної Ради на чолі з Президентом УНР Михайлом Грушевським та новим урядом під проводом Всеволода Голубовича. Вони витримали на позиції у горючій місті, в бомбардованій місті, аж до кінця, тобто до 8 лютого, і відступили щойно разом з Армією, а не раніше. Був утворений новий Уряд УНР з прем'єром В.Голубовичем замість Уряду під проводом Володимира Винниченка бо Уряд Винниченка не виявив потрібної непохитності в керуванні внутрішньою політикою країни... Володимир Винниченко з кількома своїми ес-деками та група ес-ерів під проводом Микити Шаповала не солідаризувалася з непохитною постановою проводу Української Центральної Ради і Уряду УНР на чолі з Всеволодом Голубовичем і цієї боротьби не підтримала. Вони також не відступили з Києва для продовження оборонної війни УНР проти Росії, але відійшли цілком від громадського життя на той час. Як Шаповал, так і Винниченко потім кидали неслухні закиди і навіть ображали цих героїських демократичних і соціалістичних діячів"...

Що свідчать документи.

Про зміну Уряду і відступ з Києва Українського Уряду, Центральної Ради і Української Армії П.Християк в своїй праці: Українська Революція. Замітки і матеріали. Том II, Відень 1920, подає:

"Есдеківсько-есефівське правительство от-от мало впасти. Але його було прятано спілывши силами есдеківських одиодумців... Так есдеківсько-есефівський кабінет проіснував до оголошення IV Універсалу Центральної Ради - 9/22/ січня 1918.; оповіщення цього Універсалу було кінцем есдеківсько-есефівського правління... Українські соціалісти революціонери вставили в Універсал поперед всього ненаписану для есефо-есдеківського блоку соціалізацію землі з націоналізацією лісів, вод і всіх підземних багатств; визнання за радами робітничих, солдатських і селянських депутатів прав, як за інституціями державними, хоч і побудованими на класовому принципі;... Соціалісти - революціонери повели рішучий похід проти Винниченківського Секретаріату... Фракція укр.соц.-рев. і центральний комітет цієї партії постановили рішуче домагатись одставки Секретаріату В.Винниченка.

Ліва частина /боротьбисти.С.З./ Центрального Комітету партії домогалась не тільки одставки Винниченківського Секретаріату і утворення ліво-есерівського уряду, але негайного заміщення з Совітською Росією і цілковитого визнання радянської форми влади. Правий і Центр партії /сюда належав і М.Шаповал.С.З./ приєднувались до домагання лівиці що-до одставки Секретаріата В.Винниченка, настоювали: а/ на утворення компромісного кабінету з правих, центру і лівих укр.соц.-революціонерів з участю укр.соц.-демократів, б/ на притягнення до державної роботи рад робітничих і селянських депутатів, в/ на ведення війни з російськими більшовиками аж до часу, коли вони припинять свої воєнні операції проти України і Центральної Ради".

Як до зміни Ген.Секретаріату поставилися укр.соц.демократи, видно з цих рядків Органу ЦК УСДРП "Робітничча Газета" з дня 16.І.1918 р. яка писала:

"...Наша партія стоїть на ґрунті боротьби з більшовизмом, як і з усіма утопізмом, що-до соціалізму не має ніякого відношення, і через те при уклоні політики, яка намічається у ес-ерів, при такому становленні лішатися у влади наша партія не може"... Осв чому вони - "охоче пішли в одставку, тим більше, що міністерські портфелі не вілчували нічого доброго..., есефівсько-есдеківський кабінет, нарешті, офіційно подав в одставку"... "Нарешті, за порозумінням з провідниками фракції УПСР в Ц.Раді, було запропоновано скласти Кабінет Міністрів булшову Генеральному Секретареві В.Голубовичові /соц.рев./"... /Християк, II - ст. 123 - 126/.

До цього Кабінету Міністрів увійшло 5 соц.-рев /з Центру і Правий/, 2 соц.-дем. і 3 співчуваючих до УПСР. Отже кабінет вийшов не чисто ес-ерівський, тільки коаліційний. Про самий відступ з Києва П.Християк, там-же продовжує:

"На засідання Ради Міністрів, що відбувались в кабінеті військового міністра Пемоловського і носили військовий характер, ходило всього кілька чоловік: Голова Ради

Народніх Міністрів Голубович, військовий міністр Немоловський, міністр внутрішніх справ Христак, міністр юстиції Ткаченко і бувший військовий міністр Порш, що саме передавав міністерство Немоловському"... "Кабінет Голубовича продержався в Києві всього 10 днів. 24 січня ст.ст. 1918 стало ясно, що далі не можна вже вдержати Києва, не наражаючи його на повну руїну. 25 січня частина членів Малої Ради з головою Ради М.Грушевським і частина Ради Народніх Міністрів - зазначене вище її ядро, за виключенням Немоловського, місця якого зайняв, як військовий міністр, О.Жуковський /укр. соц.рев./ - виїхали разом з останніми військовими частинами з Києва по дорозі на Житомир. Випадково я не був на останньому засіданні Ради Народніх Міністрів, на якому було вирішено опустити Київ, і через це не зміг виїхати з Києва разом з Урядом. Наганяючи другого дня уряд пішки, я мав нагоду зробити деякі спостереження в Києві і поза ним. Го-до виїзду з Києва, то треба сказати, що він був мало організований. Про виїзд не було попереджено не тільки всієї Президії Центральної Ради і членів, а навіть і де-яких членів Кабінету. Багато українських діячів зовсім не знали про виїзд уряду і другого дня, коли вже більшовики вступили в Київ, вільно виходили на вулиці, де й попадали до рук більшовиків. Через свою непоінформованість про виїзд уряду попали до рук більшовиків в числі інших був. міністр земельних справ Б.Зарудний /соц.-рев./ і член Центральної Ради І.Пугач /соц.-рев./." /Христак, II, ст.127-8/

Про ці самі події В.Винниченко подає такі відомості:

"Головою нового Кабінету було призначено есера Голубовича, при чому більшість у кабінеті стала також есерівська... 25 січня вночі останні українські відділи покинули передмістя Святошина і рушили на Житомир, куди раніше переїхала Центральна Рада й Рада Народніх Міністрів. А 26 січня я в своїх записках писав: "Тися чернечої келії. Гукання гармат затихло. Чути, як на дах монотонно падає звідкись капля... Сьогодні на святошинському шосе вже немає Українців. Подвір'я, де вони стояли, - порожні й жутко мовчать... А в Києві вже розташовуються більшовики... Немасна нація, з якої так злісно й жорстоко насміялась історія: не донесла скарбу, не стало сили"... /В.Винниченко: Відродження нації. Том I, стор. 255 - 256, 259 - 260/.

Ці самі події Микола Шаповал описує так:

"Новий уряд Голубовича був зложений з правого крила і кількох осіб, близьких до центру /Григорійів, Чехівський, Немоловський/. На першому ж засіданні на внесення т.Григорійіва, підтримане В.Чехівським, кабінет прийняв постанову про владу т р у д о в и х р а д. Але через кілька днів уряд під натиском більшовиків несподівано вночі виїхав з Києва в складі правого крила, "забувши" попередити Григорієва, Чехівського і Немоловського про свій виїзд. В тодішніх обставинах це означало гірше, ніж арешт лівих /переведений соц.-дем.Ковенком/: т.Вогдан Зарудний /член кабінету Винниченка/ попав у руки більшовиків і був замучений.

Як бачите, за кілька днів кабінет Голубовича пережив два історичних періоди: трудові ради і... виїзд в Житомир в складі правого крила. Третя доба - це поворот цього уряду до Києва, де "очистившись" ще раніш від "трудовиків з центру", кабінет поповнився с-деками і соц.-федералістами, уряд став просто дрібно-буржуазним і..." /"Вільна Спілка", збірник 3, Прага-Львів 1927-1929, стор. 107/.

"Після страшної ночі, коли бухали гармати над Києвом і набої пробігали червоними дугами по небі, коли ніхто не спав, всі тривітали, жінки й діти плакали, я вранці йшов з хати до Ц.Ради на засідання. На Бундуклеївській вулиці наткнувся на пішоходів три трупи, що-йно вбитих людей. Це були українські жовніри..."

І здрігнулося все в мені: так, наша війна за свободу є святая... Коли Україна сама здійснила своє найвище право, то вони на нас пішли війною. Коли так - війна! Ми її приймаємо! Так сказав наш селянський і робочий люд... Я пішов на засідання Ц.Ради, щоб прилучити і свій голос за війну з ненажерною Москвою..."

Ц.Рада виїхала з військами на Житомир. 3 - 4 міністри на чолі з Голубовичем і Президія Ц.Ради на чолі з Грушевським вирішили цю справу /договір з німцями.С.З./, що потім мала великі наслідки для історії України. Не знаю ближче тієї справи, бо тоді /"Житомирська доба" / в Ц.Раді не брав участі, блукаючи по Україні, під большевицькою окупацією..." /М.Шаповал: Велика Револуція... Прага 1927, ст.104-110-111/.

Наші висновки.

1. Пан М.Стахів твердить, що "правдоподібно українські війська були в Київ утримали"...

але через оті "б е з ц и н н і" історичні пам'ятки мусіли уступити, щоб їх зберегти... На нашу думку ті "історичні пам'ятки українського і релігійного життя"... мають неоцінну вартість, цінну вартість, велику вартість, дуже цінну вартість, надзвичайну вартість тощо, тому українські війська відійшли щоб не зникнути і зберегти ці пам'ятки. "Безцінні" - значить нічого не варті, за безцінність ніхто не може, ніхто не буде жертвувати великим майном, кров'ю і життям людей. Лягує або неграмотно!

2. Ми з великим задоволенням приймаємо признання п.М.Стахова, де він стверджує героїзм, патріотизм і державно-творчу працю М.Грушевського, В.Голубовича і навіть ще деяких соціалістів, але потрібну поправку мусімо тут подати: М.Грушевський в той час не був президентом, тільки головою Центральної Ради. Президентом М.Грушевського обрано пізніше, а саме 29 квітня 1918 року і в той же день перестав ним бути, бо ген.П.Скоропадський зі своєю, московською, польською, київською і закордонною чорною сотнею, за допомогою німецького війська захопили владу, розігнали Ц.Раду і Кабінет Міністрів, ліквідували Українську Народню Республіку і президенти́ра М.Грушевського фактично і формально перестала існувати. Від того часу ми, українці, не маємо Президента України ні в Україні, ні в еміграції. Навіщо писати чого не було? Для чого дезорієнтувати читачів неправдою?

3. П.М.Стахів сугерує погляд, що Винниченко і Шаповал не відступили з Києва разом з Урядом, Ц.Радою і військом на Житомир, як ніби не добрі патріоти, навіть противники того режиму, що відступив з Києва до Житомира, і "навіть ображали цих героїських демократичних і соціалістичних діячів..." На ці твердження читач має відповідь в писаннях самих "обвинувачених" п.Стаховим, під розділом: Як свідчать документи, але ми рішуче спростуємо безпідставні закиди п.Стахова і зі свого боку твердимо, що: В.Винниченко і М.Шаповал ніколи за свого життя не залишали місця в своїх урядах, працях або в революційних діях з моментів боязкості, полохливості, дезиртирства чи через матеріальні недостатки, чи з недостатку національного патріотизму. Ця ніхто інший як тільки В.Винниченко і М.Шаповал були переслідувані російськими царськими урядом, сиділи по тюрмах, опинялися в нелегальному перебуванні, організовували революційні українські осередки для боротьби з Московією - до революції 1917 р. В час революції 1917-1919 роках вони перші підставляли свої голови під удари тої ж Московської захерлившасті: боролися в перших лініях проти уряду Керенського, Корніловщини, большевицьких банд, чорносотенної офіцерної Денікіна і т.д./під час революції перша лінія фронту не тільки на фронтowych позиціях, бо сам Київ був найбільше комплікований фронт і тут найбільше визвольна боротьба випадала жертв/.

4. В.Винниченко і М.Шаповал відійшли зі своїх станових не поділяючи політики, яку провадила тоді Ц.Рада і новий уряд Голубовича, не перешкождали тої політики провадити, однак її критикували. Це було справне і патріотичне наставлення до політики Ц.Ради і Уряду, вони мали право критикувати і критикували, це їх право і обов'язок. Тільки уряд Західньої Области Української Народньої Республіки не терпів критики, і як тільки М.Шаповал потрапив на територію ЗОУНР, до Станіславова, був за критику арантований, посаджений до тюрми і насильно викинений за межі України. Так розуміли критику і демократію "односельчане" п.Матвія Стахова, оті мудрі політики цесарської величності п.п. Петрушевичі, Левицькі, Макухи, Панейки, Курмановичі, Мартинці і інші.

Повстає питання, чому п.редактор М.Стахів, людина християнської моралі, "твердий радикал і соціаліст" з такою злобою накидається на покійних В.Винниченка і М.Шаповала, які самі не можуть боронитися перед цими вигаданими закидами, які все своє життя, знання, енергію, працю і творчість віддали за благо України, за Українську націю, за Український трудовий нарід, щоб наш нарід жив і творив в Суверенній Соборній Трудовій Республіці своє життя по своїй волі і, які ніколи не зрадили ні свого народу, ні своєї Батьківщини ідеї, політично і територіально, як і не були в своїм житті і політичній діяльності ні москофілами, ні полонофілами, ні германофілами чи іншими ...філами або орієнтальщиками.

Ми жадально, щоб братський орган "Народна Воля" об'єктивно посуджувала всі справи, особливо постаті історичні і революційні, правдиво інформувала і не була рептіською з волі редактора. Якщо ж п.М.Стахів хоче "похвати" з неапатичи його особаги, хай відійде з "Народної Воли" і zaloжиць свій власний орган, тоді то буде його приватна справа. Досить! Кипучі каміпці, як той бумеранг, відскочать і вдарять того, хто їх кидає!

"ЄДИНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПАН".

Е.Чкаленко в ті часи 1906-1914 репрезентував своїми виданнями і газетою "Рада" консервативне українофільство, "Українська Хата" поступову ідею в соціальних питаннях і в національному - самостійницьку. Як пав Е.Чкаленко ставився до М.Шоповала його співробітників видно з таких публікованих матеріалів: Е.Чкаленко - Шоповалюк 1907 - 1917. Львів 1931, сторінка 9, Українська Хата. 1909 - 1914, спогади П.Богачького. Нюй-Йорк 1955, сторінки 9, 16, 17, 18, 26.

УВАГА! УВАГА! Редакція "УТСлова" купує такі видання: "Українська Хата"-1909-1914 рр., "Нова Україна", 1922-1928 рр., "Вістник УПСР", 1931, "Трудова Україна", 1932-1938, "Воля", Відень 1922, "Вільна Спілка", 1921-1929, "Борітеся-Поборете", Відень 1920-22, "Нова Громада", Відень 1923 та інші старі видання, як комплекти так і поодинокі числа. З пропозиціями звертатися на адресу "Українського Громадського Слова", що містяться на I і 4 сторінках обкладинки. Редакція "УТСлова".